

Groepsvorming We kunnen een voorbeeld nemen aan multicultureel Suriname, vindt socioloog Ruben Gowricharn

Nederland moet creoliseren, niet assimileren

Nederlanders vrezen etnische groepsvorming. Die associëren ze met verzuiling. Ten onrechte, vindt een socioloog met Surinaamse wortels.

Ruben Gowricharn
Foto Leo van Velzen

Door onze redacteurs HANS BUDDINGH* en DIRK VLASBLOM
ROTTERDAM, 12 FEBR. In Nederland bestaat angst voor etnische en religieuze groepsvorming. Die is intussen zo groot dat de multiculturele samenleving een vrijwel onbespreekbaar onderwerp is. Dat constateert de socioloog en ontwikkelingswetenschapper Ruben Gowricharn, die in Tilburg de leerstoel sociale cohesie en transnationale studies bekleedt. Hij vindt die vrees ongegrond. Volgens hem kan Nederland leren van zijn eigen geboorteland, ex-kolonie Suriname. Vorige week hield Gowricharn de Van Lier-lezing. De Leidse socioloog Rudolf van Lier (1914-1987) schreef ruim een halve eeuw geleden het standaardwerk *Samenleving in een Grensgebied*. Daarin schetste hij het plurale Suriname met zijn vele bevolkingsgroepen die zich onderscheiden in ras, godsdienst, soms taal.

noem dat zuilencreem." Ook wanneer een bevolkingsgroep is geëmancipeerd kan bij mensen die zich verwant voelen de „existentiële behoefte“ bestaan om bij elkaar te blijven. Gowricharn: „Ik vind diversiteit een liberaal-democratische waarde. Politieke vrijheid en diversiteit gaan samen.“

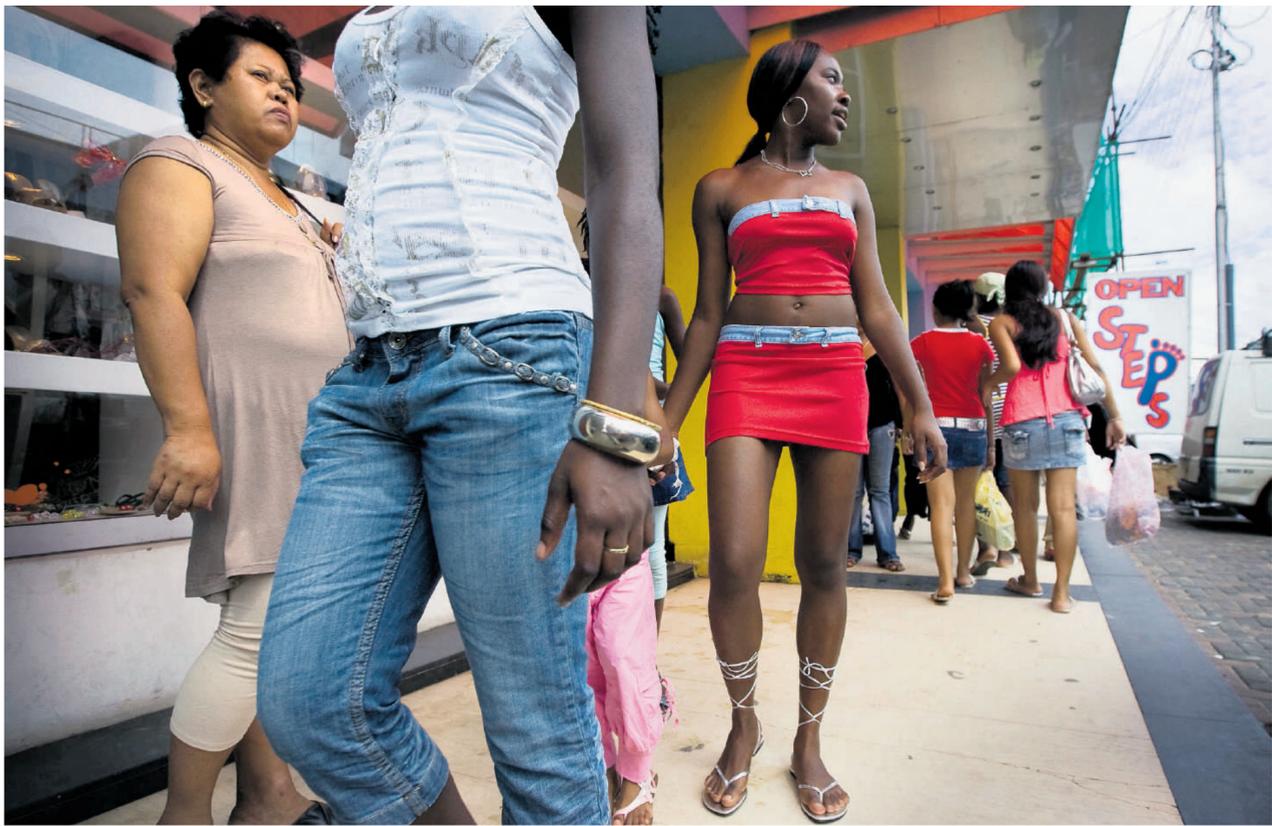
Gowricharn noemt 'creolisering' een formule voor succes. Dat is een term uit de carabistische waarmee een vermenging van cultuurelementen wordt aangeduid, te beginnen bij de taal. Het houdt het midden tussen volledige assimilatie en 'etnisering', volledig terugvallen op de cultuur in het land van herkomst. „Creolisering begon hier met de Indische Nederlanders. Die hebben een subcultuur die voor een deel Indonesisch is, maar tegelijk heel Nederlands.“

„Integreren kun je ook als groep“, zegt Gowricharn. „Dat doen hindostanen in Suriname, maar dat doen Turken in Nederland ook. Zij hebben een sterk groepsbesef en gedragen zich als kleinkinderen van Atatürk. Ze zijn goed georganiseerd en chauvinistisch. Ze emanciperen zich ook via ondernemerschap. Tegelijk vinden ze dat je modern moet zijn. Daarvoor moet je westers onderdrukt hebben gevolgd, op die manier krijg je respect en zelfrespect. Dan kan je als vrouw eisen stellen aan een kandidaat-echtgenoot.“

De vrees in Nederland voor groepsvorming heeft volgens Gowricharn veel te maken met de recente geschiedenis. De Nederlandse bevolking was lang opgedeeld in wereldbeschouwelijke zuilen, die ieder hun eigen scholen, media en andere instellingen hadden. Die zuilen hielden de verschillende bevolkingsgroepen gescheiden, maar hielpen bij hun emancipatie. „De generatie die nu de toon aangeeft, is die van vijftigplussers die het verzuilde Nederland nog hebben gekend. Die associëren elke groepsvorming ten onrechte met een gesloten zuil. Ik

Leidt groepsvorming niet tot het optrekken van schotten?

„Nee, want de gemeenschap als geheel is aangesloten op de nieuwe samenleving, onder meer via onderwijs. Ook dat zie je het scherpst bij vrouwen. Zij zijn door onderwijs geweldig geëmancipeerd.“

Surinamers in het centrum van Paramaribo. De etnische diversiteit is er groot. 'Surinamers geloven in eenheid in verscheidenheid.' Foto Merlin Daleman

En Marokkanen in Nederland?
„Bij hen zie je nu ook groepsvorming op gang komen, maar dat gebeurt onder druk van buiten, kritiek op de islam. Omdat ze worden aangevallen zoeken ze het debat. Vooral geschoolde mensen, met netwerken, ook bij media.“

Wort de Nederlandse samenleving beter van groepsvorming?

„Ja, in eerste plaats de Marokkaanse gemeenschap zelf. Want daarin komt steeds meer discussie op gang. Bijvoorbeeld over imams. Marokkanen kun je vergelijken met de Surinaamse creolen die in

de jaren zeventig naar Nederland kwamen. Creolen kenden lange tijd losse gezinsstructuren, kinderen die je niet altijd kon sturen, terwijl moeder moest werken, criminaliteit. Dat hebben veel Marokkaanse gezinnen ook. Kinderen die op straat opgroeien en bijna een maatschappelijk kwaad zijn geworden. Intussen zijn de Surinaamse creolen massaal getrouwd, ze hebben kerngezinnen gevormd en de tweede generatie doet het perfect. Marokkanen zullen dezelfde route volgen.“

Maar er is veel schooluitval.

„Er is wel degelijk sprake van sociale stijging bij Marokkanen. Die gemeenschap heeft veel gezichten. Het gezicht van de straatvuilners, maar ook dat van de geslaagde cabaretiers en romanschrijvers en knuffelallochtonen à la Abouteleb. Natuurlijk hou je achterblijvers. Tweedeling is een normaal verschijnsel in emancipatieprocessen. Niet iedereen voegt zich in de nieuwe middenklasse.“

Hoe zoudt u karakteriseren wat er nu in Nederland gebeurt?
„Deels assimilatie, deels etnisering. Op het gebied van de taal en sociaal-politieke waarden, zoals gelijkheid van man en vrouw, op al die terreinen zie je een gestage assimilatie. Etnisering is deels een reactie op interne en deels op internationale ontwikkelingen, Bollywood-cultuur bij hindostanen, godsdienst bij moslims, die beleeft een reëel. Bij moslima's is dat te zien aan hoofddoeken. Maar het hoofddoekje van de tweede generatie is modieus, sexy.“

Het is dus gecreoliseerd?
„Ja. En dat religieuze reveal komt omdat deze generatie vroeger is weggezet als kinderen van losers.“

Wat leren we van Suriname?

„Dat je veel spannender kunt omgaan met verschillen. Groepsvorming is geen probleem zolang groepen transparant zijn, ook voor de overheid. Laat, bijvoorbeeld, Marokkanen eigen voormannen kiezen, geef hun verantwoordelijkheid, maar maak ze ook sprekerspartner. Scheiding tussen kerk en staat moet je zo invullen dat de staat zich onpartijdig opstelt tegenover kerkgemeenschappen, maar zich er af en toe best mee mag bemoeien.“

Muis zonder darmflora heeft geen ontstekingspijn

Door BERBER ROUWÉ
ROTTERDAM, 12 FEBR. Muizen zonder darmflora ontwikkelen nauwelijks ontstekingen en voelen ook minder pijn, ontdekten Braziliaanse onderzoekers. Dat betekent volgens hen dat het contact tussen darmbacteriën en het afweersysteem cruciaal is voor de pijnperceptie na ontstekingen. Het artikel verscheen vandaag online in het wetenschappelijke tijdschrift *Proceedings of the National Academy of Sciences*.

Onderzoekers uit Brazilië ontdekten dat dergelijke overgevoeligheid voor pijn alleen ontstaat als er bacteriën in de darm zitten. Hun proefmuizen waren al hun darmbacteriën kwijtgeraakt doordat ze generaties lang opgroeiden in een steriele omgeving. In de voetzolen werd het geleermiddel carageen gespoten, dat normaal gesproken een ontsteking opwekt, en een hogere pijngevoeligheid.

Bij bacterievrije muizen gebeurde dat niet. De onderzoekers moesten erg hard in de muizenpoten knijpen voordat de dieren hun poot terugtrokken. En van een ontsteking was weinig te zien: de voetzolen waren nauwelijks opgezwollen en er waren weinig afweercellen en signaalstoffen van het afweersysteem terug te vinden in de poten. Blijkbaar, zo interpre-

teren de Brazilianen het, komt de ontsteking niet volledig tot bloei. Zij vermoeden dat die reactie gedempt wordt door een bepaalde signaalstof van het immuunsysteem, het zogeheten interleukine-10. Al bekend was dat interleukine-10 de ontstekingsreactie in een verwonding dempt. Zonder ontsteking ontstaat ook geen overgevoeligheid voor pijn, zo redeneerden de onderzoekers.

Bacterievrije muizen blijken vanaf de geboorte zeer veel interleukine-10 aan te maken bij een beginnende ontsteking. Het gebrek aan darmflora lijkt daarbij cruciaal: krijgen ze een transplantatie met poep van gezonde muizen, dan maken ze ineens weinig interleukine-10. Ze worden dan weer net zo gevoelig als gewone muizen.

Deze week spreekt...

Het graf van Henoe

Door MARION DE BOO
Vorig jaar maart ontdekte het team van Egyptoloog Harco Willems in de dodenstad van Deir al-Barsha in Midden-Egypte de grafkamer van provincieambtenaar Henoe, met een gaven houten grafkist en rijke grafgeschenken.

Vanavond om 20.00 uur spreekt Egyptoloog PROF. DR. HARCO WILLEMS van de KU Leuven over zijn opgravingen bij Deir al-Barsha. Rijksmuseum van Oudheden, Papengracht 27, Leiden

Zitten daar patronen in?

„Ja, het grafveld was georganiseerd rondom een processieweg. Het hoorde bij een stad op de andere Nijloever. Bij begravingen en grafresten stak men de rivier over en volgde de processieweg, die in het oosten uitkomt bij de gouverneursgraven. Familiehoofden liggen begraven langs de processieweg. Daarnaast liggen hun ondergeschikten, in een duidelijk hiërarchie. Het ongeschonden

graf van Henoe ligt in een veelbelovend gebied. Al na een dag graven was het raak. In het schemerduister zagen we een grafkamer met houten grafgeschenken, de verkleurde waren vierduizend jaar na dato nog fris.“

En ontroerend moment?

„Als je daar na vierduizend jaar rust en stilte als eerste binnenstapt, voel je je wel een indringer. Ik heb een paar keer 'sorry' tegen meneer Henoe gezegd. Maar je bent vooral druk met crisisbeheersing. Snel extra bewaking regelen, anders maken omwonenden 's nachts het karwei voor je af.“

Wat voegt dit toe aan de wetenschap?

„Intrigerend zijn de restauratie-inscripties die we aantreffen. Gouverneur Djehutinacht, een tijdgenoot van Henoe, claimt restauraties van graven van zijn voorouders, hoewel je nergens sporen van restauraties ziet. Vermoedelijk was het aanleggen van een grafkamer in die tijd een soort relatiegeschenk. Djehutinacht legde blijkbaar nieuwe graven voor zijn hofhouding aan bij eeuwenoude, in vervel geraakte graven van zijn voorouders. Dat bleef de dodencultus nieuw leven in, er werd weer geofferd, voor de nieuwe én de oude doden. Daarmee sloeg hij twee vliegen in één klap.“

Oude mannen moeten niet stilzitten

Door onze redactie wetenschap
ROTTERDAM, 12 FEBR. Mannen van in de zeventig moeten niet precies dezelfde dingen doen om gezond te blijven als hun jongere seksgenoten. Op jongere leeftijd is het bijvoorbeeld goed voor de gezondheid om één of twee glazen alcohol per dag te drinken, maar voor 70-plussers maakt dat niet meer uit. Een te hoog cholesterolgehalte is ook niet meer gevaarlijk voor 70-plussers. Het slikken van cholesterolverlagers door gezonde 70-plussers die een te hoog cholesterol hebben, maar verder gezond zijn, is dus waarschijnlijk volsla-

gen nutteloos. Dat blijkt uit de *Physicians' Health Study*, een langlopend onderzoek naar de gezondheid van Amerikaanse mannelijke dokters. Voor dit onderzoek zijn de gegevens gebruikt van de artsen die vóór 1915 werden geboren. Hun lolsanalyse verscheen gisteren in het Amerikaanse medisch-wetenschappelijke tijdschrift *Annals of Internal Medicine*.

Van de zeventigplussers die niet roken, niet te dik zijn, voldoende bewegen en geen hoge bloeddruk of suikerziekte hebben, haalt net iets meer dan de helft de negentig. Wél roken én veel te dik zijn hal-

veert de kans op het vieren van de 90ste verjaardag. Voeg daarbij een hoge bloeddruk, suikerziekte en stilzitten en de 70-plusser weet voor 96 procent zeker dat hij nooit negentig zal worden.

Dik zijn is overigens alleen slecht voor wie obes is, dat wil zeggen voor wie een body mass index (BMI) boven de 30 heeft. Gewoon overgewicht (een BMI van 25 tot 30) verlaagde de kans van 70-plussers om de 90 te halen niet.

Daan te hoog cholesterolgehalte voor 70-plussers niet gevaarlijk meer is, was ook al wel uit andere onderzoeken gebleken, hoe-

wel niet uit alle. Veel discussie is er ook al geweest over de vraag of het nog goed voor zeventigers is om intensief te bewegen, om meer te doen dan de dagelijkse wandeling met de hond. Uit dit onderzoek blijkt dat een paar keer per maand tot vrijwel iedere dag sporten de kans op de dood voor het 90ste jaar met 20 tot 30 procent verlaagt.

Het ontbreken van een partner en sociale contacten wordt vaak genoemd als risicofactor voor vroege sterfte, maar de langer en korter levende dokters in dit onderzoek verschilden niet in hun sociale contacten.

De Beluga SkySails op weg met de vlieger. Foto SkySails

Vrachtboot goedkoop vooruit met vlieger

Door onze redactie wetenschap
ROTTERDAM, 12 FEBR. Het eerste schip dat speciaal is gebouwd om te varen met hulp van een vlieger, is de haven van Guanta in Venezuela binnengevaren.

De Beluga SkySails is een Nederlandse vrachtschip. Het werd bij scheepswerf Volharding in Harlingen gebouwd, en vertrok op 22 januari voor haar eerste reis uit Bremen. Toen het schip halverwege de reis het gebied van de noorddoostpassaat binnenvoer, is een vlieger opgelaten met een oppervlak van 160 vierkante meter.

De vlieger, sterk gelijkend op die van de kitesurfers aan het strand, is een ontwerp van de onderneming SkySails in Hamburg. SkySails zegt dat hij 10 tot 35 procent op de brandstofkosten bespaart. De gegevens van de recente tocht zijn nog niet verwerkt.

De onderneming heeft het concept een paar jaar op de Oostzee getest met een half zo grote vlieger die aan de ex-boeienlegger

Beaufort was vastgemaakt.

De vlieger heeft in opgevoenen toestand geen groter volume dan dat van een telefooncel. Hij wordt opgevoerd vanaf een mast op de voorplecht en met behulp van een computer bestuurd. Een schip kan er tot 50 graden mee aan de wind varen. Dat is bijna even scherp tegen de wind in als een zeilboot. De vlieger is bruikbaar bij windsterkten oplopend van 3 tot 8 Beaufort. De 160 m²-vlieger levert onder gemiddelde omstandigheden een trekkracht van ongeveer 5 ton (50 kN). Daarmee wordt ongeveer een kwart van het motorvermogen geleverd.

De belangstelling voor windvermogen wordt aangewakkerd door de dure olie. Toen na de tweede oliecrisis (1978) de olie ook extreem duur was, bouwde Japan de windscheppen Shin Aitoku Maru en Usuki Pioneer. SkySails heeft vliegers met oppervlakken oplopend van 640 tot 1.280 m² op de tekenafel liggen.

Op het etiket van ruim 140 in Nederland verkrijgbare producten staat dat ze 'nanodeeltjes' bevatten. Onduidelijk is wat dat betekent en of ze giftig zijn.

Door onze redacteur MICHIEL VAN NIEUWSTADT
DEN HAAG, 12 FEBR. De meer dan 140 producten met het etiket 'nano' die in Nederland verkrijgbaar zijn bevatten waarschijnlijk niet allemaal deeltjes kleiner dan 100 nanometer, ofwel 100 miljoenste millimeter. En dat is misschien maar goed ook. In de eerste inventarisatie van de Nederlandse 'nanomarkt' heeft het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) de claim van werkzame nanodeeltjes gevonden op de gekste producten: wasmachines, tandpasta, antirimpelcrème, zonnebrand, anticondensedspray, kleding, tennisrackets, ski's, snijplanken, paraplu's en ga zo maar door. Wat te denken van 'immuunsysteem ondersteunende' zilverdeeltjes in voedingsmiddelen, of thee-potten met nanozilver: 'tegen bacteriën, maar ook om de bittere smaak van thee te gaan?'

De Voedsel en Waren Autoriteit (VWA), opdrachtgever voor de RIVM-studie, is vooral bezorgd over de producten die de claim op de verpakking waarmaken. Nanodeeltjes zijn heel klein en daardoor in principe ook zeer reactief. 'De giftigheid van ongebonden, niet oplosbare [nano]deeltjes lijkt te worden bepaald, niet alleen

door de chemische structuur, maar ook door bijvoorbeeld deeltjesgrootte, oppervlak, verspreidingsvorm en aantal', schrijft de VWA in adviesrapporten aan de ministers Gerda Verburg (Voedselkwaliteit) en Ab Klink (Volksgezondheid).

Neem koolstof. Grafiet in een potlood is onschadelijk, maar koolstof in de vorm van een laagje buisvormige moleculen (nanobuisjes) op de bodem van een petrischaaltje doodt razendsnel bacteriën. 'Niemand zal het in zijn hoofd halen om nanobuisjes in voeding te verwerken', zegt Hans Bouwmeester,

'Ik zou zo'n spray voor eigen gebruik niet snel aanschaffen' D. van Aken, nanodeskundige

mede-auteur van een van de VWA-rapporten en is toxicoloog verbonden aan Rikilt, het instituut voor voedselveiligheid van de universiteit van Wageningen.

Maar op de verpakking van voeding en voedingsmiddelen staan veel nanobestanden delen als zilver, siliciumdioxide, magnesium en calcium vermeld. Over de giftigheid daarvan is weinig bekend. De VWA adviseert dat producten verplicht worden om alvast informatie te gaan verstrekken over nanodeeltjes in hun producten. Wie een nieuw voedingsmiddel of cosmetica-product op de markt brengt moet nu al een dossier aanleggen over de samenstelling en de veiligheid ervan.

Genoom van één man gescand binnen een maand

Door onze redactie wetenschap
ROTTERDAM, 12 FEBR. Het Amerikaanse bedrijf Illumina claimt de complete erfelijke informatie van een man in kaart gebracht te hebben, in minder dan vier weken en voor slechts 100.000 dollar. Dat is een nieuw record, twee keer zo snel en tien keer zo goedkoop als het bedrijf 454 Life Sciences. Daarmee stevent het genomonderzoek af op een nieuwe fase, waarin op grote schaal het complete dna van individuen geanalyseerd kan worden – poëtisch het 'duizend-dollar-genoom' genoemd. Critici plaatsen echter kanttekeningen bij de claims van Illumina en 454 Life Sciences. Tegenover *Nature news* suggereerde genomopionier Craig Venter dat het vooraf verkooppraatjes zijn om genomanalyse-machines aan de man te brengen. Wetenschappelijke publicaties met details over methodes en kwaliteit ontbreken.

Fossiel zeer oude degenkrab ontdekt

Door onze redactie wetenschap
ROTTERDAM, 12 FEBR. Degenkrabben van 445 miljoen jaar oud zijn ontdekt in de Canadese provincie Manitoba. Dat berichten Canadese wetenschappers in de jongste editie van het Britse wetenschappelijke tijdschrift *Palaeontology*. De fossielen zijn 120 miljoen jaar ouder dan de oudst bekende degenkrabben tot nu toe. De wetenschappers spreken van een levend fossiel omdat de 445 miljoen oude soort, *Lunaspis aurora* gedoopt, alleen in details verschilt van de moderne degenkrab (*Limulus polyphemus*). Het enige majeure verschil, licht biooloog David Rudkin van het Royal Ontario Museum per e-mail toe, is dat het middelste lichaamssegment van *L. aurora* is opgebouwd uit twee stukken. Bij alle andere fossiele en moderne degenkrabben is dit een segment uit één stuk.

Afgelaste promotie

Door onze redactie wetenschap
ROTTERDAM, 12 FEBR. Het profschrijver van Marcon Cabbolet over kwantummechanica en de algemene relativiteitstheorie, dat de TU Eindhoven een week voor de promotiedatum (16 januari) afkeurde, was eerder al in Tilburg te licht bevonden. Dat blijkt uit een ingezonden brief aan het universiteitsblad *Cursor* van de rector magnificus van de Universiteit Tilburg, prof. dr. Frank van der Duyn Schouten. Net als in Eindhoven trad de Tilburgse hoogleraar Harrie de Swart op als promotor, schrijft Van der Duyn Schouten. Hij meldt ook dat de fysici in de Tilburgse commissie al 'ernstige kritiek' hadden geuit op het door De Swart goedgekeurde manuscript. Promotor en promovendus gaven deze informatie niet door aan de TU Eindhoven.

nrc.nl

- Dossier: de afgelaste promotie van Cabbolet
- Fysici ontdekken het geheim van een goede saxofonist
- Lopend energie opwekken voor de laptop

Theepot 'met nanozilver tegen het bittere van thee'

RIVM inventariseert voor het eerst alle 'nanoproducten'

Op het etiket van ruim 140 in Nederland verkrijgbare producten staat dat ze 'nanodeeltjes' bevatten. Onduidelijk is wat dat betekent en of ze giftig zijn.

Door onze redacteur MICHIEL VAN NIEUWSTADT
DEN HAAG, 12 FEBR. De meer dan 140 producten met het etiket 'nano' die in Nederland verkrijgbaar zijn bevatten waarschijnlijk niet allemaal deeltjes kleiner dan 100 nanometer, ofwel 100 miljoenste millimeter. En dat is misschien maar goed ook. In de eerste inventarisatie van de Nederlandse 'nanomarkt' heeft het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) de claim van werkzame nanodeeltjes gevonden op de gekste producten: wasmachines, tandpasta, antirimpelcrème, zonnebrand, anticondensedspray, kleding, tennisrackets, ski's, snijplanken, paraplu's en ga zo maar door. Wat te denken van 'immuunsysteem ondersteunende' zilverdeeltjes in voedingsmiddelen, of thee-potten met nanozilver: 'tegen bacteriën, maar ook om de bittere smaak van thee te gaan?'

De Voedsel en Waren Autoriteit (VWA), opdrachtgever voor de RIVM-studie, is vooral bezorgd over de producten die de claim op de verpakking waarmaken. Nanodeeltjes zijn heel klein en daardoor in principe ook zeer reactief. 'De giftigheid van ongebonden, niet oplosbare [nano]deeltjes lijkt te worden bepaald, niet alleen

„Maar dat hoeft niet als je een bestaand voedingsmiddel in nanovorm op de markt wilt brengen“, zegt VWA-voedingsdeskundige Jacqueline Castenmiller. „Volgens ons moeten alle voedingsproducten met het etiket 'nano' als nieuw worden aangemerkt.“

Dirk van Aken, deskundige op het gebied van fysisch mechanische risico's van het bureau risico-beoordeling van de VWA, vreesde dat een dergelijke verplichting producenten juist zou kunnen afschrikken, zodat ze niet meer melden dat ze nanodeeltjes toepassen. „Cosmetica-producten L'Oréal vermelden een paar jaar geleden dat het in rimpelcrème *nanosomen* toepast“, zegt Van Aken. „Maar dat wordt nu niet meer genoemd op de verpakking.“

Op de RIVM-lijst staan tientallen spuitbusen, sprays die bijvoorbeeld een wulverende coating of anti-condenslaag aanbrennen op auto's, ramen, of badkamerwanden. Het lijkt erop dat bij gebruik daarvan nanodeeltjes in de lucht kunnen komen. „Ik zou zo'n spray voor eigen gebruik niet snel aanschaffen“, zegt Van Aken. „Onderzoek heeft aangegeven dat dit soort kleine deeltjes vanuit de lucht diep in de longen kunnen doordringen en dat ze daar moeilijk zijn weg te krijgen. Dat is reden tot zorg. Op zijn minst zal er een waarschuwing op het etiket moeten staan dat je zo'n spuitbus in een kleine ruimte niet moet gebruiken.“

Lees de rapporten via nrc.nl/wetenschap